

Estici văzuți de balcanici

Brand-uri: Mica Slovenia nu doar că nu și-a pierdut identitatea în UE, dar chiar câștigă de pe urma ei

In timp ce occidentalii îi considerau cetățeni ai aceluiași bloc socialist, est-europenii nu puteau circula decât cu greu chiar și între țările lor. Puținele informații reciproce s-au sedimentat în stereotipuri în care ardeii bulgărești concureau cu dramaturgii cehi, dar polonezii erau și turiștii cu mașinuțe doldora, și adepții Solidarității, iar românii erau și compatrioții Nadiei, și ai lui Ceaușescu.

După 1990, unele națiuni est-europene au lucrat conștiincios nu doar la reconstruirea economiei, ci și la refacerea imaginii țării. Mai departe este nevoie de același lucru: creativitate locală,

Ekrem Dupanovici este președinte al grupului media Futura Media. Selma Prodanovici conduce compania vieneză de consultanță și lobby Brainswork. Interviu realizat de Teodora Migdalovici, ambasadoarea Cannes Lions în România, în cadrul summitului IncredibleEurope dedicat demersurilor pentru un brand continental.

puțină politică și mai multă diplomatie privată – spun doi publicitari balcanici cu bune experiențe vestice.

În ce fel a afectat comunismul identitatea fiecăreia dintre țările est-europene?

Ekrem Dupanovici: Profund. Ani de zile după căderea Zidului Berlinului am asistat la deschiderea de arhive în diverse state și au fost descoperite hale întregi cu opere de artă neprețuite, opere care nu văzuseră lumina zilei până atunci pentru că regimul ori nu agreea artistul respectiv ori artistul nu era membru de partid. Țara mea natală este fosta Iugoslavie. Acum este Bosnia Herțegovina, pentru că prima mea țară s-a descompus după moartea lui Tito. În ultimii ani, în țările fostei Iugoslavii au fost difuzate multe filme extraordinare, filme care au stat ascunse decenii întregi în buncăre comuniste, pentru că autoritățile le considerau a fi anti-comuniste.

Selma Prodanovici: Cred că nu există un „singur fel”, așa cum nu există un „singur tip de comunism” – sau „un singur tip de capitalism”. Situația din Iugoslavia a fost în multe privințe complet diferită de cea din România, care la rândul ei a fost diferită în multe privințe de situația din Republica Democrată Germană. La fel, percepția de sine a țărilor a diferit de la caz la caz, deși un singur lucru e aproape sigur: o imagine generală a Europei de Est, o viziune din exterior a unui sistem uniform din care lipsește acțiunea sistematică, corupție, o atitudine de nonșalanță și o percepție foarte relaxată asupra timpului au devenit sinonime cu „comunismul” – deși în context restrâns comunismul a avut puțin sau deloc de-a face cu toate acestea. Din aceste considerente, Europa de Est nu este cu nimic diferită de partea vestică a continentului: Polonia și Bulgaria sunt tot atât de diferite una de cealaltă cât sunt Germania și Portugalia.

Trecerea la un alt gen de economie și de regim politic a creat spațiul necesar pentru reclădirea identității naționale?

Ekrem Dupanovici: Este greu de răspuns astăzi. Poate o să primim un răspuns abia în 20 de ani, pentru că această perioadă de tranziție a fost relativ prea scurtă pentru ca vreunul dintre noi să îi poată aprecia gradul de influență asupra identității unei țări. Există lucruri bune și rele. Important pentru fiecare țară în parte este să își definească strategia prin care să-și păstreze identitatea, care este cea mai mare comoară a sa. În același timp, multe dintre țările în care a fost înlăturat comunismul sunt astăzi șantajate de statele occidentale care s-au grăbit să își ofere ajutorul și să acorde altruist fonduri (care nu trebuiau niciodată înapoiate) și astfel ele au adus statele foste comuniste într-o stare de dependență și de eternă recunoștință. Acesta este motivul pentru care anumite guverne nu se pot opune tendințelor venite din Occident. Ele nu sunt în poziția în care să se poată opune guvernelor vestice, dar nici anumitor organizații internaționale care sunt

în serviciul acestor guverne vestice, cum e Fondul Monetar Internațional. Cu toții cunoaștem experiența României cu FMI. Tot acest șantaj și presiunile economice lasă urme adânci în indentitatea unei țări și în cultura ei.

Selma Prodanovici: Da, tranziția a conturat în general identitatea națională în așa fel încât a scos la iveală acele elemente care erau esențiale în opoziția intelectuală față de sistemul politic: în Polonia a fost Biserica, acesta este unul dintre motivele pentru care Polonia transmite acum o imagine de țară în care tradițiile catolice sunt importante pentru identitatea națională; în Cehia au fost scriitorii și autorii de piese de teatru, și așa mai departe. Cred totuși că în multe țări cheștiunea principală nu a fost „reconstrucția” cât mai degrabă „crearea” unei identități naționale, și că multe state foste comuniste încă se străduiesc să și-o construiască și rezervă destul spațiu pentru o identitate națională ușor de recunoscut în mijlocul uneia mai puternice europene.

Ce blochează evoluția unor imagini coerente pentru națiunile din Europa de Est? Mentalitatea locală, dispusă mai mult la separatisme decât la construire împreună?

Ekrem Dupanovici: Prima problemă pare lipsa banilor. Dar, de fapt, nu cred că fondurile nu există. Problema este că cei de la putere consideră că asta ar fi o cheltuială, nu o investiție. De aceea nu există bani pentru așa ceva. Să explic prin exemplul micuței țări numite Bosnia. Cred că știți că Bosnia și Herțegovina este o țară complexă, rezultat al acordului de la Dayton, formată din două entități – federația formată din Bosnia și Her-

MARILE SUCESE MICI

Cine și-a reconstruit cu succes imaginea țării?

Ekrem Dupanovici: Din punctul meu de vedere, un bun exemplu despre cum să păstrezi identitatea este cel al Sloveniei. O țară mică, cu o economie puternică s-a trezit într-o zi că piața sa nu mai reprezintă cele 22 de milioane de cetățeni ai Iugoslaviei, ci doar cele două milioane de sloveni. Guvernul a fost capabil să reorganizeze economia, să păstreze identitatea și să facă din Slovenia prima dintre țările fostei Iugoslavii care să adere la UE.

Selma Prodanovici: Estonia a înregistrat un succes remarcabil în a-și obține un brand de țară, atât în plan intern cât și internațional. Fiind o țară mică, Estonia practic și-a inventat valoarea unică și s-a poziționat, în Estul și Nordul Europei, în același timp, ca o țară inovativă, strălucitoare și dominată de pasiunea pentru IT. Și a funcționat. Am citit cândva un sondaj care arată că Estonia este mica țară est-europeană cu cea mai mare probabilitate din lume de a se scrie știri pozitive despre ea. Și asta nu ar fi fost posibil fără puternica implicare a tuturor acționarilor, a polilor de putere din societate și mai ales a minților creative din publicitatea estoniană.

țegovina și Republica Srpska. Simbolurile oficiale ale țării – emblema și drapelul – au fost create de generalul american Jacques Klein pe când era șeful misiunii ONU în țara noastră. În condițiile în care politicienii bosniaci nu au fost în stare multă vreme să cadă de acord asupra simbolurilor naționale, generalul a jurat că va vedea noul drapel al Bosniei Herțegovina la deschiderea Jocurilor Olimpice de la Nagano, din 1998. A așteptat până în ultima clipă și, efectiv în noaptea de dinaintea plecării spre Nagano, a făcut o schiță a drapelului în camera sa de hotel – un fundal albastru și galben despărțit de o diagonală și 7 stele albe –, a comandat să fie cusut de urgență și a spus: „Acesta este drapelul vostru până când veți decide să alegeți unul nou”. Așa a rămas de zece ani și nimeni nu se gândește că bosniacii nu simt nimic în inima și sufletul lor pentru acel drapel.

Un alt exemplu îl reprezintă simbolurile entităților. Pentru că în război simbolurile naționale au fost importante, Curtea Constituțională a Bosniei Herțegovina a interzis aceste simboluri acum trei ani și a decis ca entitățile etnice să adopte, în trei luni, noi simboluri, care să nu fie ofensatoare la adresa niciuneia dintre cele trei entități etnice constituționale din țara noastră – bosniaci, sârbi și croați. Pe baza acestei decizii, entitățile erau obligate să înlăture imediat toate simbolurile existente pe instituțiile oficiale. Asta s-a făcut, dar simbolurile de pe uniforme poliției și armatei au rămas, la fel pecețile, anteturile și drapelurile. Nici unul dintre parlamentarii diverselor etnii nu a respectat până astăzi această decizie. Vă puteți imagina o țară în care parlamentarii și nivelele de jos ale administrației continuă să ignore o decizie a Curții Constituționale a acelei țări?

ANECDOTE RECIPROCE

Care erau conceptele „naționale” asociate țărilor est-europene comuniste, așa cum vi le amintiți?

Ekrem Dupanovici: Mai degrabă aș vorbi despre țările din Balcani, care nu aveau un brand special, o identitate anume în epoca comunistă, pentru că restul lumii le percepea ca pe teritoriul de acțiune al unui mare lider. Care era pentru noi, în Iugoslavia, identitatea unei țări est-europene? Ei bine, dacă spui Bulgaria primele lucruri care îți vin în minte sunt roșiile și ardeii, dacă spui Cehoslovacia sau Polonia te gândești la turiștii din aceste țări care veneau la Marea Adriatică, dormeau în corturi și mâncau conserve de fasole pe plajă, dacă zici România îți vine în minte Ceaușescu – alte informații despre România nu aveam.

Selma Prodanovici: Cred că cel mai ușor îmi este să-mi amintesc abordarea umoristică a lipsei perpetue de resurse și libertăți: est-germanii erau „norocoși să aibă astm în copilărie pentru că puteau călători în Iugoslavia”, vameșii unguri și cehoslovaci erau afurișiți. Pe de altă parte, existau concepte mai mult sau mai puțin „imune” la comunism, ca limba sau cultura populară. Chiar dacă viața în România era foarte similară celei din Bulgaria, un român tot putea fi recunoscut prin limba lui ori tradițiile culturale păstrate.

CREDIT: MEDIAFAX FOTO/AGE FOTOSTOCK